

רשק
שיעורית
תורה

היכלי תורה

יום וערש"ק פרשת וישלח יב כסלו תשע"א ♦ דף היומי בבלי: זבחים ט ירושלמי: מעשר שני י

ויאמר אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה

כבר תמהו רבים, במה היה פשיטא לו שתועיל החלוקה לשני מחנות שיהיה המחנה הנשאר לפליטה.

והנה באמת הרי כבר הובטח לו ליעקב מפי הבורא 'שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך', ואם כן לא היה לו להתירא כלל מפני עשו. אלא שלעומת זה היה חששו של יעקב 'קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך כי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות', ופירש רש"י: "נתמעטו זכויותי על ידי החסדים והאמת שעשית עמי, לכך אני ירא שמא משהבטחתי נתלכלכתי בחטא, ויגרום לי להמסר בידי עשו.

ברם, יראתו זו של יעקב שמא יגרום החטא ויגרע מזכויותיו, הלא היא רק בשל החסד שעשה אתו הבורא במה שהיה לשני מחנות. אבל אם יבוא עשו ויכה את שניהם, הרי כל הגידול לשני מחנות הוא יגיעה לריק והולדה לבטלה ובטל כל החסד מעיקרו, וממילא אין כאן עילה שבגינה תמעטנה זכויותיו.

יעקב אבינו שכל יראתו היתה מפחד שמא גרע חסד שני המחנות מזכויותיו, לא היה יכול להכנס בכלל פחדו שמא יבוא עליו אסון שיטול ממנו את כל חסד שני המחנות, שאז לא נתקיימה בו ההבטחה שהובטח בה, וגם אין כאן חסד שיחשב במקום מילוי ההבטחה. לכן נתירא יעקב רק לגורלו של המחנה האחד שמא יגרום לו החטא, אבל המחנה השני, ידע כי בו חייבת להתקיים ההבטחה, ולכן היה לבו סמוך ובטוח 'והיה המחנה הנשא לפליטה'.

עפ"י יעלת חן

נושאי הדף בעלון

הזכרת נשמות ונתינת צדקה בעבור המתים.....זבחים ט

מומר בעובר עבירה פעם אחת.....זבחים י

הסכמה שהסכימו הקהל שלא במעמד כולם.....זבחים יא

מילה בליל שמיני.....זבחים יב

חציצה ברצועות התפילין.....זבחים יג

הגבהת ארבעת המינים לפני שיוצא בהם ידי חובתו.....זבחים יד

הדלקת נרות בערב שבת.....זבחים טו

כפתור ופרח.....עמוד 5

הזכרת נשמות ונתינת צדקה בעבור המתים

בסוגייתנו באחד הלשונות נאמר, שרב אמר משמו של מבוג, חטאת ששחטה על מנת שיתכפר בה נחשון כשרה, לפי שאין כפרה למתים, ולכן אין זה כשינוי בעלים הפוסל את הקרבן, שאין שינוי בעלים פוסל אלא במקום שהבעלים ששחט לשמים הם מחויבים בכפרה כמותו, אבל נחשון שמת ואין בו כפרה, אין המחשבה לשמו נחשבת שינוי בעלים. וכן פסק הרמב"ם (פסולי המוקדשין פט"ו ה"ט), שחטאת ששחטה לשם מת כשרה, אלא שלא עלתה לבעלים, שאין כפרה למתים.

והנה בבית יוסף (או"ח סוף סי' תרכא) הביא בשם המרדכי (יומא רמז תשכז), שמה שהורגלו לידור צדקה ביום הכפורים עבור המתים יש להביא ראיה מספרי (שופטים פס"ז), שדרשו על מה שנאמר בפרשת עגלה ערופה (דברים כא ח) 'כפר לעמך ישראל' אלו החיים, 'אשר פדית' אלו המתים, מלמד שהמתים צריכים כפרה. וכתב הרוקח (סי' ריז ד"ה ומה), שמה שפוסקים צדקה עבור המתים ביום הכפורים יש להם אסמכתא, שכתוב בסוף פרשת תצוה (שמות ל"ז) 'הכפורים אחת בשנה יכפר', וסמוך לו (שם ל"ב) 'ונתנו איש כופר נפשו לה', ומה מועיל למת שהחי נותן צדקה בעבורו, אלא ה' בוחן לבות החיים והמתים, אם אותו המת בחיים היה נותן צדקה, ואם היה עני אותו המת, אך לבו בטוב והיה נותן אם היה לו, אז תועיל לו קצת, כי החי יכול לבקש להקל דין המת, כדוד על אבשלום (סוטה י:), וכרבי יוחנן על אחר (חגיגה טו:). אבל אם נתן בעבור רשע אין מועיל. ונותנים לכבוד המתים, שהצדיקים מליצים על צאצאיהם.

וכן פסק בשולחן ערוך (שם ס"ו) שנהגו לידור צדקות ביום הכיפורים בעד המתים. והוסיף הרמ"א שמזכירים נשמותיהם שהמתים גם כן יש להם כפרה ביום הכפורים. וגם בקיצור שולחן ערוך (סי' קלג סכ"א) הביא שמטעם זה מזכירים נשמות המתים, כמבואר בספרי וכמבואר בדברי הרוקח, [והוסיף עוד טעם להזכרת נשמות, משום שזכירת המתים משברת ומכנעת לבו של אדם].

ובשערים המצויינים בהלכה (שם ס"ק יט) הקשה, שהרי אין כפרה למתים, והטעם משום שמיתתן כיפרה עליהם וכמו שכתב רש"י (מעילה י: ד"ה ולד), ואם כן למה מזכירים נשמותיהם ונודרים צדקה לכפרתם. ותירץ שהמיתה מכפרת רק כפרת קרבן, וכמבואר בסוגייתנו שלענין חטאת אמרו שאין המתים בני כפרת קרבן זה, אבל שאר כפרות צריכים גם המתים. וראה מה שהובא בנידון זה לעיל (ה:).

וכן כתב בבית האוצר (ענגיל, מערכת א"י כלל פו), שצריך לומר שכוונת הגמרא היא רק לכפרה שעל ידי קרבן, שכפרה כזו גם המיתה מכפרת, ולכן אחר שמת וכיפרה עליו מיתתו אין שייך להביא קרבן להוסיף על כפרתו, אבל יש ענייני כפרה אחרים השייכים גם לאחר מיתה. שהרי מבואר (קידושין לא:): שתוך י"ב חודש אחר פטירת אביו, כשמזכיר אותו הבן אומר 'הריני כפרת משכבו'. ובמסכת סוכה (כ). אמר ריש לקיש 'הריני כפרת ר' חייא ובניו', ופירש רש"י (ד"ה הריני) שאמר כן אחר מותם, ולשון כבוד הוא זה, שכשהוא מזכיר אביו או רבו לאחר מיתתו צריך לומר כן. וכן מצאנו בעוד מקומות רבים לשון זה על הנפטרים, ומבואר ששייך ענין כפרה אחר המיתה, והבן והתלמיד מבקשים שהם יהיו כפרתו של הנפטר.

מומר בעובר עבירה פעם אחת

בגמרא הובאה מחלוקת בדין השוחט את הבהמה על מנת לזרוק את דמה לעבודה זרה, ולהקטיר חלבה לעבודה זרה, רבי יוחנן אמר אסורה וריש לקיש אמר מותרת, ומחלוקתם היא בדיני מחשבה לשם עבודה אחרת ולשם חוץ. ובשיטה מקובצת (אות א) הביא בשם תוס' טוך שהקשה, שהרי לדעת הכל יש לפסול את הקרבן, כיון שהשוחט לשם עבודה זרה נעשה מומר, ושחיטת מומר פסולה. והוכיח מכאן שמומר אינו נעשה מומר בפעם אחת עד שיורגל בדבר.

ובדין זה, אם המומר נעשה מומר בפעם אחת נחלקו הראשונים והפוסקים. הש"ך (יו"ד סי' ב ס"ק יז) כתב שיש מחלוקת בין הפוסקים בזה, והעיקר כדעת האומרים שאם נעשה מומר על ידי חטא עבודה זרה, אפילו בצנעה ואפילו רק בפעם אחת הרי הוא מומר לכל התורה, ודינו כנכרי, וכן אם חילל שבת אפילו פעם אחת בפרהסיא. ומכל מקום באותה שחיטה לא נעשה בה מומר, כגון בשוחט לעבודה זרה או השוחט בשבת, אין שחיטה זו אסורה משום שחיטת מומר אלא משום שוחט לעבודה זרה, כיון שבבואו לעסוק בשחיטה זו עדיין לא היה מומר. וכן דעת המהרש"ל בים של שלמה (חולין פ"א סי' ז). ובמשנה ברורה (סי' נה ס"ק מו) כתב בשם הפרי מגדים (א"א שם סק"ד), שמה שכתב בשולחן ערוך (שם ס"א) שעברין שעבר על גזירת הציבור או שעבר עבירה, אם לא נידוהו נמנה למנין עשרה, זהו דווקא במי שעבר עבירה לתיאבון, אבל אם עבר להכעיס, אפילו בדבר אחד, או שהוא מומר לעבודה זרה או לחלל שבת בפרהסיא, דינו כנכרי ואינו מצטרף.

והנה בדברי הפוסקים מבואר, שיש סוברים שבפעם אחת אינו נעשה מומר, אבל אין מבואר בדבריהם כמה פעמים צריך לעבור כדי שיחשב מומר. ובדברי השיטה מקובצת בסוגייתנו מבואר שטעמם של הסוברים שמומר בפעם אחת אינו מומר, הוא משום שצריך שיורגל בכך, והיינו כדרכה של חזקה שאינו נעשה רגיל בכך בפעם אחת. ואם כן דינו תלוי בשיעור חזקה, אם היא בשתי פעמים או בשלוש. וכן כתב בגליון רעק"א לשולחן ערוך (יו"ד סי' ב), שטעמם של הסוברים שמומר בפעם אחת אינו מומר, הוא משום שצריך שיתחזק ויעשה מועד לכך. וכן מפורש בדברי הרשב"א שהובאו בבית יוסף (יו"ד סי' קיט ד"ה עוד מפי), שלענין חילול שבת ועבודה זרה, הוא דווקא שהיה מוחזק בו שלש פעמים, אבל בפעם אחת או שתיים אינו עושה יין נסך. ועיין עוד בשו"ת שבט הלוי (ח"ג סי' צח) בזה.

אליה בעז ששורפים על גבי המזבח

האיברים ששורפין אותן על גבי המזבח מן החטאות הנאכלות ומן האשמות ומן השלמים הן הנקראין אימורין, ואלו הן האימורין של שור או של עז, החלב אשר על הקרבן ובכללו חלב שעל גבי הקבה, ושתי הכליות וחלב שעליהן עם החלב אשר על הכסלים, ויותרת הכבד ונוטל מן הכבד מעט עם היותרת, ואם היה הקרבן ממין הכבשים מוסיף על אלו האליה תמימה עם החוליות מן השדרה עד מקום הכליות, שנאמר (ויקרא ג ט) 'לעומת העצה יסירנה', וכל האימורין נשרפין על מזבח החיצון.

יום ראשון יד כסלו

זכחים יא

הסכמה שהסכימו הקהל שלא במעמד כולם

בשו"ת מהרי"ט (ח"א סי' סח) דן בדבר תקנה שתקנו בקהילה אחת, וחתמו עליה רוב מנהיגי הקהל כמו שנצרך, אלא שלא חתמו זה בפני זה. וכתב שאין מעשיהם כלום, שההסכמה המקובלת ומקוימת אינה מועלת אלא כשנעשתה מפי רוב מנהיגי הקהילה במעמד כולם, אבל אם חתמו רוב הקהל זה שלא בפני זה אין זו הסכמה שצריך לילך אחריה. ולא עוד, אלא אפילו אם חתמו הרוב והסכימו זה בפני זה, כל שלא היה במעמד כולם לאו כלום הוא.

שאף על גב שבכל התורה כולה רובו ככולו, צריך שיהיה הרוב מכלל כולו, אבל אם לא היו כולם באותו מעמד אין זה נחשב כרוב, ונמצא שלא הסכימו כולם לתקנה זו. והוכיח כן מסוגיית הגמרא בהוריות (ג:) לענין דיני נפשות. וכתב שנראה שהטעם שצריך שיסכימו כולם זה בפני זה, הוא מפני שאנו מצדדים שמא אם היו כולם יחד והיו כולם שומעים את טעמים של המיעוט המתנגדים, מתוך משאם ומתנם היו הרוב מסכימים לראיותיהם של המיעוט ולסברותיהם, והיו מודים לדבריהם.

ובשו"ת אבני זכרון (ח"ג סי' מג אות ו-ז) חלק על ראייתו של מהרי"ט, שיש לומר שדין זה שחוששים שיחזרו בהם הוא דווקא בדיני נפשות, שבהם צריך לעסוק ככל שאפשר בהצלתו של הנידון למות, כנלמד מהפסוק (במדבר לה כד-כה) 'ושפטו העדה והצילו העדה', ולא בשאר דיני התורה כהוראת איסור והיתר שאין חוששים שמא יחזור בו המורה מפסקו.

אך הביא ראייה אחרת לדין זה, מהמבואר בסוגייתנו, אמר ר' שמעון בן עזאי מקובלני מפי שבעים ושנים זקן, שכל הזבחים הנאכלים שזבחו שלא לשמן כשרים. וביארו בגמרא למה אמר 'שבעים ושנים זקן' ולא אמר 'זקנים', שהוא כדי לפרש שכולם היו עומדים בשעה אחת. ופירש רש"י שבישיבה אחת היו יושבים וכולם היו כאיש אחד.

ומשמע מפורש שבא לומר, שבאותו מעשה לא היו צריכים לחשוש שמא בשעה שהורו האחרונים כבר חזרו בהם הראשונים ולא הסכימו כולם, כיון שבשעה אחת היו עומדים ויצאה הוראה בהסכמת כולם.

ומבואר שגם לענין איסור והיתר יש מקום לחשוש לחזרה, ואם לא היו כולם במעמד אחד הרי אנו חוששים שמא בשעה שהורו האחרונים כבר חזרו בהם הראשונים, ואין כאן הוראה על פי הרוב. ואם כן מוכח מסוגייתנו שאין הסכמת רוב מועלת עד שיסכימו כולם במעמד אחד, וכדברי מהרי"ט, ותמה על מהרי"ט שלא הביא ראייה לדינו מסוגייתנו.

וכן כתב **בעמק הנצי"ב על הספרי** (בהעלותך פל"ד) שדרש את הכתוב (במדבר יא טז) 'שבעים איש', שתהא סנהדרין של שבעים. וביאר שהוקשה לספרי למה אמר הכתוב 'שבעים איש' ולא 'שבעים אנשים', אלא בא הכתוב לומר שלא נאמר ששבעים זקנים הללו יהיו כל אחד בביתו ובמשפחתו, ולעת הצורך יתאספו יחד או ישלחו דבריהם, ולזה כתב 'איש', שיהיו כולם באסיפה אחת כאיש אחד. וכעין שפירשו בסוגייתנו על שבעים זקן שהורו כולם בישיבה אחת. [אך בדבריו אין מבואר טעם דין זה, ואם הוא נוהג לדורות בכל מקום שצריך בו הסכמת רוב].

יום שני טו כסלו

זכחים יב

מילה בליל שמיני

כתב **בשו"ע** (יו"ד סי' רסב ס"א), שאין מלין עד שתנן החמה ביום השמיני ללידתו, ואפילו מילה שלא בזמנה אין מלים אלא ביום. ודן בשו"ת שאגת אריה (סי' נג) אם עבר ומל בלילה אחר יום שמיני אם יצא ידי חובתו בדיעבד כיון שכבר הגיע זמן המצוה [עיין רמ"א (שם) שצריך להטיף דם ברית, והפוסקים האריכו בזה], ואם נאמר שייצא ידי חובתו, אם גם המל בליל שמיני יצא ידי חובתו. והספק הוא אם ליל שמיני התמעט מפני שהוא מחוסר זמן ונחשב כמילה בשבעת הימים הראשונים, שהרי עדיין לא הגיע זמן המילה שהוא בנץ החמה, ומילה בתוך ימים אלו אינה מילה אף בדיעבד, או שמא ליל שמיני נחשב כבר כיום שמיני, שהלילה הולך אחר היום שאחריו, ומה שאין מלים בלילה הוא משום שלכתחילה אין למול בלילה [כמו שאין מלים בלילה לאחר ח' ימים], אבל אינו נחשב עוד כשבעת ימים הראשונים, ובדיעבד מילתו מילה.

וכתב, שכיון שכל הלילות גם כן אינם ראויים למצות מילה, יותר מסתבר לומר שהפסול בליל שמיני הוא משום שהוא לילה כמו כל הלילות שדומה להם, ומילתו כשרה בדיעבד, מאשר לומר שהלילה נשתנה מיומו, שאף על גב שיום שמיני ראוי למול וכבר הגיע זמן מילה, אף על פי כן הלילה מחוסר זמן עדיין, ונמשך אחר שבעת הימים שלפניו. אך כתב שאין סברא זו מכרעת, והוסיף שאין תימה לומר שהלילה נמשך אחר הימים שלפניו [ולא שהלילה הולך אחר היום], שמצאנו כעין זה בסוגייתנו לענין מחוסר זמן בקרבנות, שרק מיום השמיני והלאה ללידתם ראויים הם לקרבן, ואמר רבי אפטוריקי שמן הפסוקים יש ללמוד שליל שמיני ראוי כבר להקדישו לקרבן, והיום ראוי להרצאה, דהיינו להקריבו. וכתבו התוספות (ד"ה יום) שאם היה כתוב בתורה רק שבשבעת הימים ללידתו אין הוא ראוי להקרבה, היינו אומרים שבדיעבד אם שחט בלילה אם עלה לא ירד, ומן הכתובים למדנו שהוא מחוסר זמן לענין הקרבה, וגם אם עלה ירד. ונמצא שהתורה מיעטה ליל שמיני משום מחוסר זמן, והוא נמשך אחר שבעת הימים שלפניו ולא ליום שאחר ליל זה שהוא שמיני, ואם כן יש לומר שאף לענין מילה הוא כן, שהלילה נמשך אחר שבעת הימים שלפניו, ואף בדיעבד לא חלה המילה אם מל בו. להלכה אף מסיק השאגת אריה שגם בשאר הלילות לא חלה המילה אף בדיעבד.

ובציונים לתורה (כלל כו) הוכיח מהירושלמי שליל שמיני נחשב כשאר הלילות ולא כמחוסר זמן. אך הביא מה שכתב **בשו"ת מהר"י ברונא** (סי' קלו) שהיה מעשה שהקהל עשו תקנה שלא לשחוק אלא ביום שאין אומרים תחנון, ובחנוכה וכיוצא בו מותר לשחוק. ושאלו את מוהר"י מרפורק מה דין הלילה שאחר חנוכה, והשיב שמותר להם לשחוק, כיון שלא הגיע לכלל איסור עדיין, אלא כשהגיע תחילת היום שאומרים בו תחנון, ואז נאסר הלילה שאחריו בשחוק. וכתב בציונים לתורה, שנידון זה דומה לנידון השאגת אריה, שהרי בכל הלילות אין אומרים תחנון ואין שייך בהם גדר התקנה שלא לשחוק ביום שאומרים בו תחנון, אלא שאסור מפני שהלילות נמשכים אחר הימים, ואף על פי כן הלילה שאחר ימי החנוכה נמשך לימים שקדמו לו והרי הוא כמחוסר זמן, וכדברי השאגת אריה שליל שמיני נמשך לענין מילה לימים שלפניו ולא ליום שאחריו.

חציצה ברצועות התפילין

כתב בשו"ע (או"ח סי' כז ס"ד), לא יהא דבר חוץ בין תפילין לבשרו, בין בתפילין של יד ובין בתפילין של ראש. וכתב הרמ"א שדין זה הוא דווקא בתפילין, אבל ברצועות אין להקפיד. ומקור הדין הוא ברשב"א (שו"ת ח"א סי' תתכו), שכתב שלענין רצועה של יד מסתבר שמותר לכורכה על הבגד, ולא אמרו שצריך שלא יהיה דבר חוץ בינו לבין הבשר אלא על הקציצה שדינה כתפילין. והביא ראיה לדבר, ומסיק שכן נראה להלכה, אבל למעשה בין בשל יד בין בשל ראש רואים מה שרבים נוהגים, וכמו שאמרו בירושלמי (פאה פ"ו ה"ה) כל הלכה שהיא רופפת בידך ראה היאך צבור נוהגים, ונהגו כן שלא תהיה חציצה אפילו ברצועה. אמנם הרמ"א לא הביא שנהגו להחמיר בדבר, ותמיהו עליו הט"ז (סק"ד) והמג"א (סק"ה), ונקטו להלכה שצריך להחמיר גם ברצועות. וכן הביא במשנה ברורה (סק"טז) שאין להקל רק במקום הכריכות, אבל מה ששייך להקשירה יש להחמיר אף ברצועות בין בשל יד ובין בשל ראש, והביא שהאחרונים כתבו תוכחת מגולה על המניחים התפילין על גבי פאה נכרית הנקרא פארוק"ה, ואפילו אם רק הרצועה מונחת על הפאה הנכרית.

אמנם באמת תשובה זו של הרשב"א נדפסה בשו"ת בקצרה, והיא בשלמות בארחות חיים (מלוניל, תפילין סי' יח). ושם מבואר שנידון הרשב"א היה בתפילין של ראש אם יש בהם חציצה, שגם בזה נחלקו הראשונים, ועל זה מסיק שהמנהג להחמיר. אבל ברצועות לא כתב להחמיר.

ובשו"ת יד אליהו (מלוניל, סי' ג) דן בנידון זה אם יש להחמיר שלא תהיה חציצה ברצועות, והביא שהדין פשוט ברמ"א להקל, אבל הט"ז והמג"א החמירו בדבר, ונשאל אם יש לסמוך על הרמ"א כשהקציצה על ראשו, אמנם אם יש לו איזה צער אם גם הרצועות יהיו על הראש. והוכיח שאין חציצה ברצועות, ממה שהוכיח שהכהן גדול היה קושר את רצועות התפילין על המצנפת או על פתילי הציץ, והאריך לפלפל שם בשיטות הרמב"ם (כלי המקדש פ"י ה"ג) והראשונים בדרך קשירתם, ומכל מקום מוכח שאין בהם משום חציצה, ורק לקציצה של ראש היה שיער פנוי בראשו של כהן גדול בין מצנפת לציץ ששם היה מניח את התפילין כדי שלא תהיה בהם חציצה, אבל ברצועות אין חשש.

ובשו"ת מהרא"ש (סי' עב) הקשה על ראיית היד אליהו מחציצת המצנפת שחצצה בין רצועות התפילין של הכהן הגדול לבין ראשו, [וכן קשה על תשובת הרשב"א שבארחות חיים (שם) שנקט בתחילה שהטעם שהקציצה לא היתה מונחת על המצנפת הוא משום חציצה, ולא כמו שמסיק שם שהוא משום שאסור לתת כלי של מצוה על המצנפת], על פי המבואר בסוגייתנו שעבודות ההקרבה נעשות בכהן כשר וכלי שרת, ופירש רש"י (ד"ה ובכלי שרת), שכלי שרת הם בגדי כהונה שהכהנים לובשים בשעת העבודה, ובכל מקום שנאמר 'בכהן כשר ובכלי שרת' הכוונה היא שיהיה בבגדי כהונה. ומבואר בזה שבגדי כהונה נחשבים כלי שרת. ולענין כלי שרת מבואר בתוספות (לקמן פז: ד"ה כלי), שמתוך קדושתם אינם חוצצים. ואם כן אין להוכיח שאין חציצה ברצועות ממה שהניחו את הרצועות על המצנפת, שלעולם יש לומר שיש חציצה ברצועות, אלא שהמצנפת אינה חוצצת משום שיש לה דין כלי שרת. אמנם כתב שיש להתעורר על ראייה זו, שרק דבר שהוא מוכרח להיות בו אינו חוצץ, כגון קרבנות שחייבים להיות בכלי שרת, וכמו כן בכהן גדול שמוכרח להיות לבוש במצנפת, רק בזה לא היתה המצנפת חוצצת, אבל בסתם יש לומר שיש חציצה אף ברצועות.

הגבהת ארבעת המינים לפני שיוצא בהם ידי חובת

בגמרא מבואר שממה שנאמר לענין זריקת הדם (ויקרא ג' א) 'ולקח הכהן מדם החטאת באצבעו', יש ללמוד שהכהן צריך לקחת מהדם בעצמו, אבל אם קוף בא והניח מהדם על אצבעו, אין הדם הזה כשר לזריקה. ומכאן דנו הפוסקים לענין שאר מצות שנאמרה בהן לקיחה, אם גם בהם אין יוצאים ידי חובה עד שנוטלים את המצוה ביד, אבל אם היתה מונחת ביד קודם לכן על ידי קוף או בדרך אחרת, אין יוצאים ידי חובה.

בשדי חמד (אסיפת דינים מערכת ד' מינים סי' ג) הביא מקונטרס פליטת סופרים בשם גדול אחד מקאונא (הו"ד גם בשו"ת יהודה יעלה או"ח סי' קפט), שהסתפק במי שנטל לולב ומיניו קודם שעלה עמוד השחר, ובעודן בידו עלה השחר, אם יוצא ידי חובתו במה שהן בידו, או שמא כיון שלא באו לידו על ידי לקיחה בזמן החיוב לא יצא ידי חובתו, וצריך להניחן ולחזור וליטלן בזמן החיוב.

וכן הסתפק במי שקונה ארבעת המינים מחבירו במתנה על מנת להחזיר, שקודם שלקח את הד' מינים אינם שלו כי לא זכה בהן עד שלקחם לידי, ואחרי שבאו לידו הלא הם כבר בידו ואינו עושה לקיחה אחרת. וכיון שנאמר בארבעת המינים (ויקרא כג' מ) 'ולקחתם לכם', אפשר שצריך ליקח בעצמו, כמבואר בסוגייתנו לענין לשון לקיחה שבהזאה, ואם כן אפשר שלא יצא ידי חובתו עד שיניחם ויחזור ויטלם.

ובשו"ת יהודה יעלה (שם) צידד, שאם הגיעו לידו על ידי הקנאת ישראל חברו, הרי זו לקיחה מעולה, כיון שהמקנה הרי הוא כשלוחו לסייעו בלקיחה זו, ומה שהוא הביא את המינים לידי הרי זה כאילו לקח בעצמו. אבל אם הביא קוף לידו או שהיו בידו קודם עלות השחר ונשארו כך משעלה עמוד השחר, שלא היתה כלל לקיחה בחיוב, לא יצא ידי חובתו.

אך בבכורי יעקב (סי' תרנב סק"י) הסתפק בזה ומסיק שיצא ידי חובתו גם אם היו בידו קודם עלות השחר ונשארו בידו, ובכף החיים (שם סק"ו) הביא בשם רוח חיים (סק"ב) שכתב שכן נראה פשוט שיצא ידי חובתו. והרבה אחרונים האריכו בנידון זה [ראה שו"ת אבני שהם (סי' לה), מחנה חיים (ח"ג סי' נ), אהל משה (ח"ב סי' קכו), חלקת יואב או"ח (סי' יב) ועוד].

ובחזון איש (או"ח סי' קמט סק"ב) כתב, שאם היה אוחו ארבעת המינים קודם עמוד השחר ועלה עמוד השחר, אין צריך להניחם מידו ולחזור וללוקחם למצותן, ואף על גב שנאמר 'ולקחתם' ואמרו בסוגייתנו שאם הניח הקוף את הדם בידו פסול לזריקה שנאמר בה 'ולקח', אין הטעם בזה משום שלשון לקיחה פירושו מעשה התחלת הנטילה, אלא לעולם יש לפרש לשון לקיחה שהוא לשון אחיזה ואפילו אם אוחו בידו את הדבר מכבר, אלא שלענין זריקת הדם צריך שתהיה הלקיחה מכלי שרת, כמבואר במשנה (לקמן לב.) שאם קיבל את הדם בכלי קודש ונתנו לכלי חול יחזירו לכלי קודש, והוא הדין אם הוא יקח מהקוף בידיו פסול משום שלא לקח מכלי שרת. אבל בארבעת המינים שאין דין ליטלם ממקום מסויים, ודאי יצא ידי חובתו גם באחיזה, אף על פי שלא לקחן בידו בזמן החיוב. ותמה על האחרונים שצידדו ללמוד מסוגייתנו שבארבעת המינים צריך לקיחה בזמן החיוב.

הדלקת נרות בערב שבת

הקשה **בנימוקי יוסף** (ב"ק י. ד"ה ואי קשיא) לדעת ר' יוחנן שסובר שהמבעיר אש חייב על כל תוצאותיה כמו הזורק חץ, שאם כן קשה איך מותר להדליק את הנרות בערב שבת עם חשכה, וההדלקה הולכת ונגמרת בשבת, והרי זה כאילו הוא מדליק את הנרות בשבת. ותירץ שחיובו משום חיצו הוא כזורק החץ שבשעה שיצא החץ מתחת ידו באותה שעה נעשה הכל, ואף לענין המדליק את האש נחשב כאילו עשה את כל ההדלקה בחול, ולכן אין בזה משום חילול שבת.

ונשאל **בשו"ת אמרי יושר** (ח"ב סי' פח אות ד) מסוגייתנו, ששאל רבי ירמיה את רבי זירא מה דינו של כהן שהיה מזהה הדם ונקטעה ידו של מזהה עד שלא הגיע דם לאויר המזבח. ולכאורה לפי דברי הנמוקי יוסף אין שום פסול במה שנקטעה ידו קודם שהגיע הדם אל המזבח, שהרי כשזרק את הדם הרי הוא כזורק חץ שכל המעשה נגמר כשיצא מתחת ידו, וכיון שבאותה שעה לא היתה ידו קטועה, אין שום פסול בזריקה.

ותירץ **באמרי יושר**, שהספק בסוגייתנו הוא משום שיש דין מיוחד בזריקה שנאמר (ויקרא ד ו-ז) 'והזה' ונתן', שתהיה ההזאה דוגמת הנתניה באותו הכשר של הכהן, ולא נגמרה ההזאה עד שעת הנתניה. ולכן לא דנו בגמרא אלא בנידון רחוק כזה שנקטעה ידו של הכהן קודם שהגיע הדם אל המזבח, ולא דנו באופן מצוי יותר, שהזה קודם שקיעת החמה ועד שהגיע הדם אל המזבח שקעה החמה, והיה לגמרא לדון שהזריקה כשרה כיון שהתחילה בזמן הכשר והרי היא כאילו נגמרה כולה קודם שקיעת החמה. ועל כרחק שלענין קיום מצוה אין אנו דנים כאילו נעשה הכל בשעה שעשה את המצוה, אלא לפי השעה שבה נתקיימה המצוה אנו דנים, כמו שכתב **בבית האוצר** (סי' ריד). ולכן באופן זה לא הסתפקה הגמרא כלל, שבזה ודאי הזריקה פסולה כיון שהמצוה נתקיימה אחר שקיעת החמה. ורק לענין נקטעה ידו של מזהה הסתפקו בגמרא, שכיון שחסרון זה הוא בכהן העובד שידו קטועה, יש לומר שדנים חסרון זה רק לפי השעה שהכהן עשה את העבודה, וכיון שבשעת עבודתו לא היתה ידו קטועה אין פסול בזריקה. והצד לפסול הזריקה הוא משום שיש דין מיוחד בזריקה שנאמר (ויקרא ד ו-ז) 'והזה' ונתן', שתהיה ההזאה דוגמת הנתניה באותו הכשר של הכהן, וכמו שנתבאר. ועל דרך זה כתב **בקהלות יעקב** (ב"ק סי' כא אות ג).

זר שעבד

זר שעבד במקדש עבודתו פסולה וחייב מיתה בידי שמים, שנאמר (במדבר יח ז) 'והזר הקרב יומת' מפי השמועה למדו שאין חיוב זה אלא לקרב לעבודה והיכן הזהיר עליו 'וזר לא יקרב אליכם' (שם יח ד), אי זהו זר כל שאינו מזרע אהרן הזכרים שנאמר (ויקרא א ח) 'וערכו בני אהרן', 'והקטירו בני אהרן' (שם ג ה), בני אהרן ולא בנות אהרן.

ערל שעבד

הערל הרי הוא כבן נכר, שנאמר (יחזקאל מד ט) '**כל בן נכר ערל לב וערל בשר**', לפיכך ערל שעבד חילל עבודתו ולוקה כזר שעבד, אבל אינו חייב מיתה.

חטאת נאמר בה היא בשחיטה היא לשמה כשרה שלא לשמה פסולה

אשר נשיא יחטא וכו' חטאת הוא מכאן יליף ריש זבחים שאם שחטו שלא לשמו פסול, וטעמא בעי מדוע כתבה תורה זה דוקא גבי שער נשיא. והנ"ל עפ"י מה שאמרו בסוטה (לב:) שמפני זה כתבה תורה במקום אשר ישחטו העולה שם תשחט החטאת כדי שלא לבייש עוברי עבירה שיאמרו שזאת עולה, ופריך הא עולה זכר וחטאת נקבה ומשני איכא אליה דהא מכסיא, ופריך והא איכא שעירה ומשני כיון דמצוי מייתי כשבה ומייתי שעירה איהו קא מכסיף נפשיה. ולפי זה גבי נשיא חסה התורה על כבודו וצוה שיביא שער זכר שיסברו שעולה הוא, מפני שכבודו כבוד העם כולו, ולכן כיון שסד"א שהתורה חששה שישחט במקום העולה ויהא זכר כדין עולה שלא ידעו הבריות שחטאת הוא, סד"א שישחט לשם עולה כדי להחזיק לכל הבריות שעולה הוא, לכן קמ"ל חטאת הוא שאם שנה פסול וצריכה להשחט לשם חטאת דוקא, ודו"ק.

(משך חכמה, פרשת ויקרא)

מערב ועד בקר תן לה מדתה שתהא דולקת והולכת מערב ועד בקר

יעקב אבינו תיקן תפילת ערבית, שפעל והביא הכח גם לעת ערב זמני חשכות, גם חנוכה מצוה משתקע החמה לילי טבת הארוכים, הלילות הארוכים ביותר רמז לתוקף החשכות, ואעפ"כ ניתן כח ואור. תן לה מדתה שתהא דולקת מערב עד בוקר, עד בוקר הוא ביאת המשיח, תן לה מדתה הרמז למה דאיתא שצריך להזכיר מדת יום בלילה ומדת לילה ביום (ברכות יא:), איתא בזוהר הקדוש שבכל יום בעת השקיעה מתחילים דינים, אולם מחנוכה ואילך נעשה היום ארוך, שכאשר מסלקים הרגילות מתחיל היום להיות גדול יותר ונדחה החושך.

(פני מנחם, לחנוכה)

בזמן שבגדיהם עליהם כהונתם עליהם, אין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם

אמרו חז"ל (יזמא עב:) אלמלא בגדי כהונה לא נשתיירו משונאיהם של ישראל שריר ופליט, והנה ענין בגדי כהונה הוא למעלה מהשגתנו ויש בהם סודות גדולים איך להכניס כוונות קדושות ונעלות בהם, עד אשר הכהן מתקדש ומתעלה בהם כדי לשרת בקודש, ובלעדם הוא מחוסר בגדים וחייב מיתה ופוסל העבודה, בזמן שבגדיהם עליהם כהונתן עליהם אין בגדיהן עליהן אין כהונתן עליהן אלא הרי הם כזרים, ונאמר (במדבר יח ז) 'והזר הקרב יומת', ודבר זה להכניס קדושה בבגדי כהונה צריך לימוד, 'ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאותיו רוח חכמה' (שמות כח ג), לגלות לחכמי לב האלה את הסודות והכוונות הקדושות לקדש את הבגדים.

(חכמת המצפון, תצוה)

לקראת תחילת לימוד סדר קדשים במסגרת הדף היומי

ומקבלים
במתנה

מבצע
אדיר!

מצטרפים למשפחת מנויי

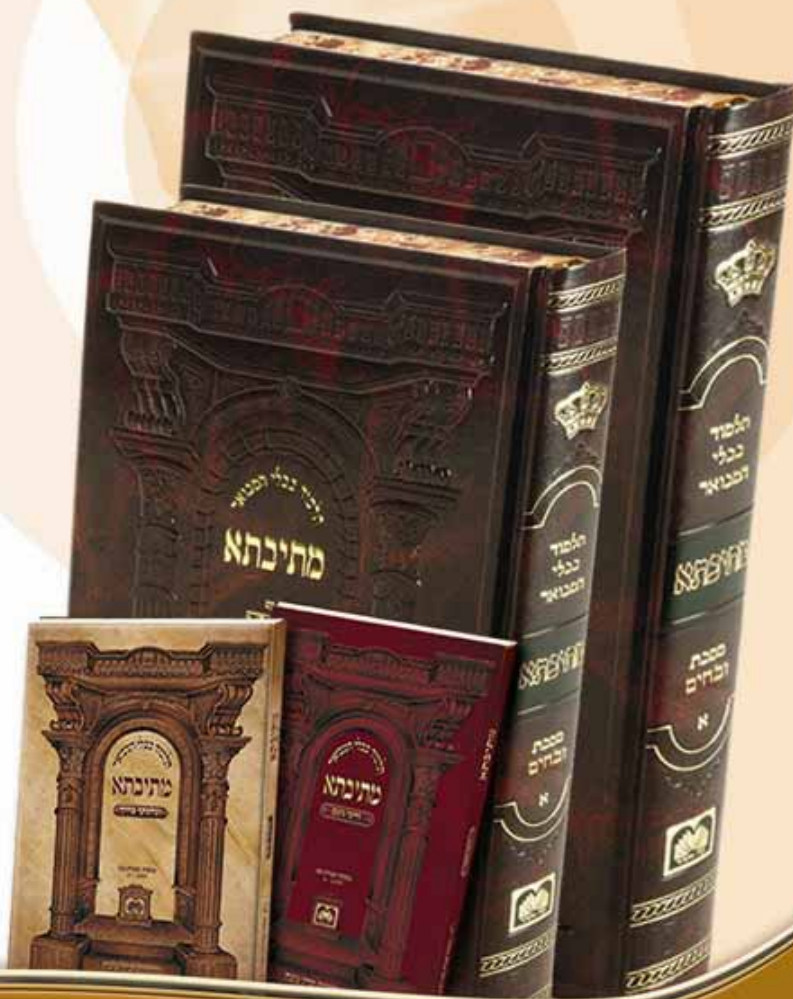
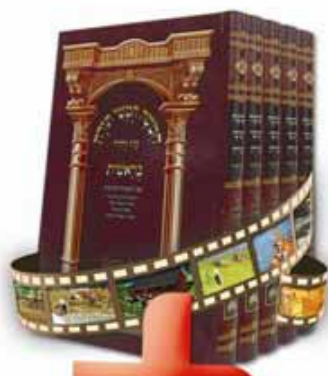
'מת'בתא'

גם

שובר זיכוי למימוש
במוקד עוז והדר

וגם

סט חומשים מפוארים
(גודל בינוני) עוז והדר
עם תמונות תלת מימד

שובר מתנה על סך **200 ₪**
לרכישת מיטב ספרי 'עוז והדר'
המופץ במוקד הרושנות של עז והדר בכתובת: 1800-22-55-66

השובר ניתן להשתמש בו לרכישת ספרי 'עוז והדר' במוקד הרושנות של עז והדר בכתובת: 1800-22-55-66. הסכום יישלם באמצעות כרטיס אשראי או כסף מזומן. הסכום יישלם למוקד הרושנות של עז והדר בכתובת: 1800-22-55-66. הסכום יישלם למוקד הרושנות של עז והדר בכתובת: 1800-22-55-66.

המבצע לרוכשים מנוי על כרכי מתיבתא בלבד, רוכש מנוי על חוברות מתיבתא יקבל במתנה סט חומשים גודל בינוני עם תמונות התלת מימד.

להשיג בחנויות הספרים המובחרות
מוקד הזמנות: 1800-22-55-66

להגדיל תורה ולהאדירה